

Kis Petronella

Egy családfa elágazásai

Gurubi Ágnes első kötete egy családregegybe oltott lélektani regény, melyben a szereplők felmenőik generációról generációra öröklődő lelki terheit hordozzák. Ez az ún. transzgenerációs szemlélet modern pszichológiai kutatásokon alapul, melynek háttérével Magyarországon Orvos-Tóth Noémi kezdett el foglalkozni néhány évvel ezelőtt a szélesebb közönség érdeklődésére is számítva (az ő ajánlóját is olvashatjuk a fülszövegben). *Örökölt sors* című kötetében leginkább a 20. század feldolgozatlan traumáinak szentel figyelmet, és így tesz Gurubi Ágnes is a *Szív utca* esetében.

A regény kezdetén a főszereplő, Anna családja titkait kutatja, félresiklott kapcsolatainak okait elhallgatott múltjában keresi: „Van egy hang a fejemben. A Duna-parton hallom a legerősebben. Azt mondja, emlékezek, idézzem fel, mikor fagyott meg a szívem! Menjek mélyre, derítsen ki, találjam meg a többi megfagyott szívű nőt a családban.”. Eleinte saját információi alapján rakosgatja össze ük- és dédanyja házasságának történetét, de a hiányzó elemekért külföldi rokonaihoz kell utaznia. Nagyanyja testvérei, Eszter és Ilona mesélik el neki az elhallgatott eseményeket. Nagymamája ugyanis sírba vitte emlékeit zsidó származásáról, a koncentrációs táborról és megmenekülésének történetéről. Az őt ért traumákról sosem beszélt sem lányának, sem unokájának. Anna felmenőinek életútjából kirajzolódik, hogy a nőknek fizikailag, mentálisan és érzelmiileg is megterhelő helyzetekkel kellett szembenézniük, férfi segítségre, támogatásra pedig – a legkülönbözőbb okokból kifolyólag – nem igazán számíthattak apjuk vagy férjük részéről. Ugyanakkor nem mindegyikük önként hagyta magukra a család női tagjait: a nagymama első férje például hirtelen meghal, második férje börtönbe kerül, Anna apjának figyelmét az alkohol vonja el lányáról, majd férje is alkoholista lesz és elhanyagolja családját. Mindezek miatt a nők a legnehezebb időkben is megtanultak túlélni: „És az erőm, a kitartásom, az életbe vetett hitem, a küzdeni akarásom – anyám öröksége. Bélyegként tapad rám, áthatol a bőrömben, eggyé válik velem.” Paradoxon, hogy miközben a férfiak hiányként vannak jelen a regényben, mégis minden történeteszlál köréjük szövődik.

A regény címe azt az utcát jelöli, ahol Anna nagyszülei éltek. A családot, a vérségi köteléket, az összetartozást és elszakíthatatlanságot jelképező – alapvetően már-már giccsbe hajló – szív-motívum rendkívül ötletesen úgy szövi át a szöveget, ahogyan az emberi szívet a verőerek, és bizonyos értelemben a család női tagjai „jég-szívékké” válnak a megpróbáltatások során. Akadnak még a motívumnak ehhez hasonlóan egyedi transzformációi, kibontási formái: „Esténként hideg vizet enged egy láthatatlan lavórba, beleteszi tompán lüktető szívét, és otthagyja. Reggelre törekeny jégréteg feszül a lavór tetején, vörös szíve egész elkékül, ellilul, kezével átszakítja a hártyavékony jeget, kiemeli szívét, kifacsarja belőle az összes bánatát, és azzal együtt minden érzését.” A szerzőnek az efféle aprólé-

kos, érzékletes, képszerű leírások az erősségei. Azonban sajnos nem mindig tud elszakadni a klisés megoldásoktól: „Azon a januári napon, amikor elhagy, nem csak a szívem török össze, nem csak a talaj csúszik ki a lábam alól, hanem a bizonyosság is megerősödik bennem, engem nem lehet szeretni.”

Az író stílusa könnyed, a cselekmény gördülékeny, sodró és magával ragadó, végig fenntartja az olvasó érdeklődését, bár a narratív megoldások nem mindig működnek. Folyamatosak például az idő- és térbeli ugrások a jelenetek között egy-egy fejezeten belül is. A történetvezetés a főszereplő emlékeinek előhívása mentén halad, ahogyan mindannyiunknak bevillannak múltbéli emlékképek, mikor egy hosszabb lélegzetvételű történetet mesélünk, és ezeket fontos is megérteni ahhoz, hogy a jelent megérthessük. Anna múlt időben mesél ükanyja házasságának zátonyra futásáról és arról, hogy gyerekeit hátrahagyva, a viharban indult el Budapest felé, és csak ezután iktat be néhány bekezdést származásáról, születési helyéről. Majd folytatja következő két házasságának eseményeivel, aztán pedig jelen időben egy fagyizóban találjuk magunkat Annával és a lányával, Zsófiával, de az elbeszélő jelen időben idézi fel lánya betegségének kezdetét is, ami évekkel korábban történt, továbbá nagyanyja házasságainak történetét is. Emiatt az időkezelés néha következtelen. A hat generációnyi szereplő élettörténetét, egymáshoz való viszonyát sem könnyű követni és átlátni – ebben némi segítséget nyújt a kötet végén elhelyezett családfa.

A narráció sem egységes végig, ugyanis Anna mesél egyes szám első és harmadik személyben is, de előfordul, hogy például Ilona átveszi tőle a szót – különösebb szövegbeli jelzés nélkül –, szintén egyes szám, első személyben. A gettók létrehozásáról és a koncentrációs táborban történekről szóló beszámolókat többször megszakítja és színesíti egy-egy, ezt az időszakot megörökítő, kutatásokon alapuló dokumentum (tanulmány-, ismertető cikk- vagy jegyzőkönyvrészlet). Ezek, illetve az Eszter által mesélt történetek sok új információt nem tartogatnak a korszakról, a történelemkönyvekből és más szépirodalmi művekből jól ismert eseményeket járják körbe (zsúfoltság a gettóban, a szelekció folyamata, az éhínség, a Duna-parti kivégzések stb.).

Anna lánya, Zsófi gyerekkori izületi betegsége miatt is deríti fel családjá titkait, az orvos ugyanis a holisztikus szemlélet és gyógyítás híve, a megoldást nem pusztán a testi panaszok enyhítésében keresi. Bár az egész történet a családon belüli szálak szoros összefonódására fókuszál, épp ez válik a regény kidolgozatlan részévé: konkrétumok nem igazán derülnek ki, és az ok-okozati viszonyok feltárása is elmarad. A női szereplők sorsa lazán összefűződik, hiszen mindegyikük magára maradt a gyerekek nevelésében és a mindennapos teendőkkkel való megküzdésben, de a továbböröklődés problematikáját, mikéntjét nem bontja ki a szerző – csupán annyi derül ki, hogy mindegyikük próbálja elkerülni a szülői minták megismétlését, de ez mégsem sikerül – pedig a befogadó végig várja, hogy hol fognak igazán egymásba futni a szálak. Mindez talán jobban kivitelezhető lett volna, ha kevesebb szereplővel dolgozik, hiszen így csak Anna és Zsófi motivációt, lelki folyamatait ismerjük meg mélyebben, az ő jellemük viszont igazán karakteresre sikerült. A kötet hangulata azonban egyedi és megkapó, nosztalgikus felhangjai múltbéli merengésre és töprengésre készítetik az olvasót: arra, hogy elgondolkodjon rajta, ő vajon mennyire ismeri nagyszülei, dédszülei, netán ükszülei életútját.

Gurubi Ágnes: *Szív utca*, Kalligram, 2020.